

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ СОЦІОЛОГІЇ

01021, Київ, вул. Шовковична, 12.
Тел.: (044) 255-71-07, Факс: (380 44) 255-76-96.
Ел. пошта: i-soc@i-soc.org.ua
Р/р 35211003000170 в УДК м. Києва. МФО 820019, код 02030293

12 Shovkovitchna str. 252021, Kyiv, UKRAINE.
Fax: (380 44) 255-76-96, tel.: (380 44) 255-71-07.
E-mail: i-soc@i-soc.org.ua
Account number: 35211003000170 in UST
Kyiv. MFO 820019, code 02030293

Комітет з Державних премій
України в галузі науки і техніки

ДОВІДКА

про творчий внесок АМДЖАДІН Лідії Миколаївни у роботу на здобуття Державної премії
України 2016 р. в галузі науки і техніки

На час виконання роботи Л.М. Амджадін посідала наступні посади: 1996 р. – інженера I категорії відділу соціальної експертизи; 2000 р. – провідного соціолога відділу соціальної експертизи; 2003 р. – молодшого наукового співробітника. 2006 р. – наукового співробітника відділу соціальної експертизи. 2010 р. – старшого наукового співробітника; 2012 р. – ученого секретаря Інституту соціології НАН України.

В межах представленої на здобуття Державної премії України 2016 р. в галузі науки і техніки роботи Л.А Амджадін є співавтором програми моніторингового дослідження (разом з Привалов Ю.А., Чепурко Г.І.) соціально-психологічних наслідків Чорнобильської катастрофи.

В результаті узагальнення результатів дослідження соціальних наслідків чорнобильської катастрофи були зроблені такі висновки:

Серед найвиразніших характеристик соціального портрету ліквідаторів – показники стану здоров'я. Негативний вплив участі в ліквідаційних роботах на власний та стан здоров'я дітей ліквідаторів – факт, який має численні підтвердження як результатами медичних, так і соціологічних досліджень. Це підтверджує і дане опитування. Респонденти відзначають наслідки Чорнобиллю як найбільш вагомий негативний фактор впливу на їхнє здоров'я та долю. Роки не зменшують негативізму оцінок впливу чорнобильського фактору;

Процес адаптації переселених із забруднених зон до нових місць проживання має складний багатоаспектний характер, але протікає в цілому успішно. Для двох третин учасників опитування він фактично вже завершився прийнятною інтеграцією до нового природного й соціального середовища;

Зберігається надзвичайно низький рівень екологічної поінформованості і екологічної свідомості населення. Залишається велика частина населення, яка не має чітких уявлень щодо екологічної складової своєї життєдіяльності. Третя частина респондентів взагалі не змогла визначитися з оцінкою рівня радіоактивного забруднення довкілля, а половина переселенців та ліквідаторів не знає про рівень забруднення місцевих продуктів та будинку з присадибною ділянкою.

Л.М. Амджадін розробила оцінку перспектив розвитку людського капіталу на постраждалих територіях; визначила соціально-активні і пасивні групи постраждалих громад, з'ясувала основні характеристики та перспективи підвищення їх соціальної активності; оцінила рівень розвитку на постраждалих територіях інфраструктурної бази, необхідної для подальшого соціального розвитку населення; визначила основні перешкоди розвитку та досягнення в медико-соціальній сфері життєдіяльності потерпілих громад; визначила напрямки розвитку освітньо-інформаційної сфери життєдіяльності потерпілих громад в контексті підвищення радіоекологічної безпеки на радіоактивно забруднених територіях; розробила пропозиції щодо обміну позитивним досвідом фахівців у соціально-економічній, медико-соціальній та освітньо-інформаційній сферах.

Результати досліджень Л.А.Амджадін в межах представленої на здобуття Державної премії України 2016 р. в галузі науки і техніки роботи викладено у 14 статтях та монографіях та фахових виданнях.

Заступник директора Інституту соціології
НАН України, член-кореспондент НАН України

М.О.Шульга

ДЕРЖАВНА УСТАНОВА
"ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ім. О.М. МАРЗЄЄВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ"

02660, м. Київ, вул. Попудренка, 50

тел./факс: 559 73 73, 513 15 28, E-mail: usch@usch.kiev.ua

22.03.16 № 11.4/670
на № від

Довідка

**Про творчий внесок Корзуна Віталія Наумовича у роботу на здобуття
Державної премії України 2016 року в галузі науки і техніки**

На час виконання робіт чорнобильської тематики посідав наступні посади: 1987-2003 роки – завідувач лабораторії профілактики внутрішнього опромінення Наукового центру радіаційної медицини Національної академії медичних наук України; з 2003 – завідувач лабораторії ДУ «Інститут гігієни та медичної екології ім. О.М. Марзєєва» Національної академії медичних наук України; з березня 2016 року – головний науковий співробітник лабораторії профілактики аліментарно залежних захворювань ДУ «Інститут громадського здоров'я ім. О.М. Марзєєва» Національної академії медичних наук України.

В межах представленої на здобуття Державної премії України 2016 року в галузі науки і техніки роботи Корзуна В.Н. присвячені вивченню впливу наслідків аварії на ЧАЕС на здоров'я населення, розробці засобів та заходів мінімізації цих наслідків. Зокрема, розроблено метод дезактивації молока від радіонуклідів цезію, створено і затверджено рецептури харчових продуктів, вживання яких знижує всмоктування та накопичення в організмі радіонуклідів цезію-137 та стронцію-90. Доведено, що використання в рецептурі продуктів із морських водоростей (ламінарії, цистозіри, фукуса, аскофіли) при тривалому використанні сприяє зниженню накопичення

радіонуклідів та забезпечує нормалізацію ушкодженої йодом-131 та ендемічністю регіонів щитоподібної залози у дітей та дорослих. Препарати, розроблені в лабораторії під керівництвом В.Н. Корзуна («Ламінарин», «Барба-йод», «Зіравіт», «Вертера») використовуються населенням України, Білорусії, Казахстану для попередження та лікування йоддефіцитних захворювань. Здобутки вченого вивітлюються в газетах, у виступах на радіо та телебачення з просвітницькою метою.

За час роботи в ДУ «Інститут гігієни та медичної екології ім.О.М. Марзеєва» був керівником НД «Наукове обґрунтування та розробка засобів профілактики патології тиреоїдної, імунної та кровотворної систем у людей, що зазнали радіаційного та ендемічного впливу» (№ держреєстрації 0103U005108), час виконання 2003-2005 роки; «Гігієнічне обґрунтування заходів профілактики йоддефіцитних захворювань вагітних, жінок-годувальниць та дітей в районах, постраждалих в результаті аварії на ЧАЕС» (№ держреєстрації 0103U005108), термін виконання 2006-2008 роки; «Розробка методології застосування добавок з радіозахисними та протиструмними властивостями для запобігання негативних наслідків Чорнобильської катастрофи» (№ держреєстрації 0107U010938), час виконання 2009 рік; «Вивчити закономірності розповсюдження йоддефіцитних захворювань у населення України в залежності від різних струмогенних чинників» (№ держреєстрації 0109U001247), час виконання 2009-2011 роки; «Закономірності формування мікроелементозів у населення Північного регіону України» (№ держреєстрації 0112U001048), час виконання 2012-2014 роки.

Результати досліджень В.Н. Корзуна в межах представленої на здобуття Державної премії України 2016р. в галузі науки і техніки опубліковані в 136 статтях у провідних фахових журналах, у тому числі в 42 – в зарубіжних видавництвах. Корзун В.Н. є автором (і співавтором) 12 монографій, 47 авторських свідоцтв і патентів, 11 методичних рекомендацій стосовно харчування населення в умовах радіації і ендемії.

Багаточисельні лекції професора Корзуна В.Н. для населення, медиків, вчителів України та Білорусії сприяли зниженню соціально-психологічного навантаження у населення радіаційно-забруднених регіонів.

Загальний індекс цитування публікацій, що надруковані в журналах Scopus, складає 385 посилань, h-індекс склав 3,71.

Директор ДУ «ІГЗ ім.О.М. Марзєєва
НАМНУ»,
Академік НАМН України,
д.мед.н., професор

Сердюк А.М.

Національна академія медичних наук
України

**ДЕРЖАВНА УСТАНОВА
«НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ
ЦЕНТР РАДІАЦІЙНОЇ
МЕДИЦИНИ»**

Центр, що співпрацює з ВООЗ
вул. Мельникова, 53,
м. Київ, Україна, 04050
тел. / факс (+38 044) 483-06-37, 483-72-40
E-mail: nncrm_doc@i.ua
Код ЄДРПОУ 04837835, ПІН 048378326146

National Academy of Medical Sciences
of Ukraine

**STATE INSTITUTION
«NATIONAL RESEARCH CENTER
FOR RADIATION MEDICINE»**

WHO Collaborating Centre
53, Melnikova str.,
Kyiv, UKRAINE, 404050
tel. / fax (+38 044) 483-06-37, 483-72-40

«28» 03 2016 р. № 10/2016

ДОВІДКА

про творчий внесок доктора медичних наук, професора
Логановського Костянтина Миколайовича до роботи **«Соціально-психологічні наслідки
Чорнобильської катастрофи. Моніторинг змін»**, висунутої на здобуття Державної
премії України в галузі науки і техніки 2016 року Вченою радою Державної установи
«Національний науковий центр радіаційної медицини
Національної академії медичних наук України»

У відповідності до оголошеного Комітетом з Державних премій України в галузі науки і техніки Національною конкурсу про подання на здобуття Державної премії України в галузі науки і техніки 2016 року Вчена рада ННЦРМ пропонує кандидатуру доктора медичних наук, професора Логановського Костянтина Миколайовича, завідувача відділу радіаційної психоневрології Інституту клінічної радіології ННЦРМ, для висунення на здобуття вищезгаданої Державної премії.

Логановський К.М., 1966 р. народження, професор за спеціальністю «радіобіологія» (2007), доктор медичних наук за спеціальностями «радіобіологія» і «психіатрія» (2004), лікар вищої кваліфікаційної категорії за фахом «психіатрія» (з 2000 року). Працює в ННЦРМ з 1989 р. після закінчення з відзнакою Київського медичного інституту ім. О.О. Богомольця, пройшовши шлях від клінічного ординатора до завідувача відділу (з 2003 р.). Заступник Голови Проблемної комісії «Радіаційна медицина» МОЗ України та НАМНУ. Неодноразово призначався виконуючим обов'язки директора ІКР ННЦРМ. Член Вчених рад ІКР ННЦРМ та ННЦРМ, заступник Голови Медичної ради ННЦРМ. У 2015 році обрано Головою Ради Трудового Колективу ННЦРМ. З 1995 р. очолює спеціалізовану психіатричну ЛКК клініки ННЦРМ. З 1999 р. — член Центральної міжвідомчої експертної комісії по встановленню причинного зв'язку хвороб, інвалідності і смерті з дією іонізуючого випромінювання та інших шкідливих чинників внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС. З 2014 р. — член Правління Київського регіонального науково-практичного товариства психіатрів, наркологів і медичних психологів. Входить до складу «Комісії з питань гігієнічного нормування та регламентування радіоактивних речовин та радіаційних факторів Комітету з питань гігієнічного регламентування Державної санітарно-епідеміологічної служби України».

Науково обґрунтував і створив (2003 р.) відділ і відділення радіаційної психоневрології, які надають інтегровану психофізіологічну, психіатричну і неврологічну лікувально-діагностичну допомогу постраждалим як внаслідок Чорнобильської катастрофи, так і у теперішній час — збройного конфлікту у Донбасі. Науковим базисом цієї довготривалої плідної роботи є психофізіологія, тобто пошук біологічного, перед за усе, фізіологічного підґрунтя вищих нервових функцій в нормі та патології за умов дії шкідливих чинників довкілля та психогенній екстремальних ситуацій. Це зумовило оптимізацію охорони здоров'я постраждалих і зменшило медико-соціальний тягар наслідків цих надзвичайних ситуацій.

Розробив і активно реалізує (з 2004 р.) унікальну програму психофізіологічного, неврологічного, психіатричного і наркологічного контролю працівників, які виконують роботи з перетворення об'єкту «Укриття» до екологічно безпечної системи.

Організував (2003 р.) і забезпечує ефективне функціонування клінічної бази Державного експертного центру (ДЕЦ) МОЗ України для доказових клінічних випробувань лікарських засобів у галузі неврології і психіатрії. Обґрунтував необхідність створення загальнонаціональної системи охорони психічного здоров'я постраждалих при радіаційних аваріях і радіологічних терористичних атаках. Очолює надання психолого-психіатричної допомоги у клініці ННЦРМ бійцям антитерористичної операції (АТО) та біженцям з Донбасу.

Під його керівництвом та за безпосередньою активною участю науково обґрунтована система охорони психічного здоров'я при радіаційних аваріях на ядерних реакторах та застосуванні "брудної бомби" і тактичної ядерної зброї; розроблені і впроваджені діагностичні критерії нервово-психічних розладів у постраждалих при радіаційних надзвичайних ситуаціях та рекомендації надання лікувально-діагностичної допомоги цьому контингенту пацієнтів; впроваджені сучасні діагностичні психофізіологічні та нейропсихіатричні технології (картирування спонтанної і викликанної біоелектричної активності головного мозку, когнітивні викликані потенціали (P₃₀₀), психо- і нейрометрія, нейропсихологічна діагностика); оптимізовані профілактика, лікування і реабілітація та удосконалена експертиза цих постраждалих з нервово-психічними розладами.

На даний час під керівництвом проф. Логановського К.М. проводиться робота з підготовки матеріалів з пропозицією про внесення Закону України про медичне та психолого-психіатричне реагування при радіаційних аваріях, ядерному тероризмі і застосуванні тактичної та стратегічної ядерної зброї. Під керівництвом та співкерівництвом проф. Логановського К.М. протягом останніх 5 років успішно виконуються та/або виконані 12 науково-дослідних робіт на замовлення НАМН України, у тому числі у структурі Державної цільової програми «Здоров'я нації» та проекту Європейського Союзу (ЄС) [CEREBRAD]. Він постійно приймає участь у роботі експертних рад різної спрямованості (експертиза проектів наукових програм, НДР, проміжних та закінчених звітів про НДР тощо).

Проф. Логановський К.М. активно залучений до міжнародного наукового співробітництва — запрошений у якості експерта з психічного здоров'я до проекту ЄС CO-SHER, приймає участь у розробці Міжнародної класифікації хвороб 11-го перегляду, а також інших ініціативах ВООЗ. Вільно володіє англійською мовою. Результати науково-практичної діяльності проф. Логановського К.М. постійно надаються до ВООЗ, МАГАТЕ, НКДАР ООН, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, РНБО, НКРЗУ, НАМН України, МОЗ України; використовуються у Парламентських слуханнях, Національних доповідях та ін.

Характерною рисою проф. Логановського К.М. є постійне спілкування з молоддю.

Проф. Логановського К.М. з 2006 р. включено до складу Спеціалізованої вченої ради Д.26.562.01 з захисту кандидатських та докторських дисертацій з спеціальності 03.00.01 — радіобіологія (медичні та біологічні науки). Підготував одного доктора і шістьох кандидатів медичних наук. Керує виконанням 3 кандидатських дисертацій, на постійній основі приймає участь в експертизі наукових робіт, рецензуванні наукових статей у вітчизняних та міжнародних *peer reviewed* виданнях, атестації наукових кадрів в Україні та ЄС (Норвегія), підготовці і удосконаленні лікарів.

Проф. Логановський К.М. є дійсним членом 7 міжнародних професійних товариств, член редакційних рад 2 вітчизняних та 6 міжнародних часописів. Автор та співавтор 518 наукових публікацій (за останні 5 років — 125), 11 патентів; протягом 2010–2015 рр. прийняв участь у роботі 12 національних та 17 міжнародних наукових/науково-практичних конференцій та конгресів.

В наукометричній американській базі PubMed (Medline) проф. Логановський К.М. має 27 посилань; Elsevier SCOPUS — 31; *h*-індекс (індекс Хірша) за GoogleScholar — 15, *i10*-індекс — 30; до бази ResearchGate включено його 203 публікації, ступінь наукового впливу — 311,12 пунктів, а RG бал — 36,61; за GoogleScholar максимальна кількість цитувань — 1464; у системі Microsoft Academic Search зазначено 26 його публікацій, 74 цитування та він посідає 6-е місце серед процитованих 124 науковців НАМНУ у даній системі. За даною роботою у проф. Логановського К.М. 126 наукових праць.

Проф. Логановський К.М. нагороджений Орденом за активну громадську позицію, гуманність, милосердя, сердечне відношення до людей, що постраждали від наслідків

Чорнобильської катастрофи Всеукраїнською громадською організацією «СОЮЗ ЧОРНОБИЛЬ УКРАЇНИ» [26 квітня 2007 року], медаллю до 25-річчя аварії на ЧАЕС ЗА МУЖНІСТЬ ТА ЧЕСТЬ за високий професіоналізм та активну громадську позицію, гуманність, мужність, честь, сердечне відношення до людей, що постраждали від наслідків аварії на ЧАЕС [26.04.2011], дипломом Президії НАМНУ за крашу НДР, що виконувалась за розділами Програми «Здоров'я нації»; Грамотою Києво-Святошинської райдержадміністрації; Грамотою Всеукраїнської громадської організації інвалідів «Союз Чорнобиль України»; Почесною Грамотою Президії НАМНУ, Подякою Бійців та Командування Полку спеціального призначення «АЗОВ» за допомогу у справі захисту Української держави, Подякою Бійців та Командування 24-го Окремого Штурмового Батальйону Збройних Сил України «АЙДАР» за допомогу у справі захисту нашої Батьківщини – України, за лікування поранених бійців нашого батальйону, та ін.

Крім постійної наукової та практичної діяльності проф. Логановський К.М. веде активну національну та міжнародну громадську роботу, зокрема з організаціями «Грінпіс» (Greenpeace) та «Лікарі світу за попередження ядерної війни» (International Physicians for the Prevention of Nuclear War).

Очолює робочу групу зі створення Української асоціації з радіаційної медицини та радіаційного захисту.

Під час виконання професійних обов'язків проф. Логановський К.М. виявив високу сумлінність, працездатність та самостійність, ініціативне і відповідальне ставлення до розв'язання поставлених науково-практичних та організаційних завдань. Характеризується вимогливим ставленням до себе та підлеглих. Користується авторитетом серед колег по роботі, володіє розвинутим клінічним мисленням і має організаторські здібності.

Таким чином, професійна діяльність проф. Логановського К.М. оцінюється позитивно, він активно поєднує наукову, науково-практичну і науково-педагогічну роботи, отримав фундаментальні та прикладні результати в галузях психофізіології, радіаційної медицини, радіобіології і нейропсихіатрії та заслуговує на висунення його кандидатури для участі у конкурсі на здобуття Державної премії України в галузі науки і техніки 2016 року за роботу «Соціально-психологічні наслідки Чорнобильської катастрофи. Моніторинг змін».

Генеральний директор
Державної установи «Національний
науковий центр радіаційної медицини
НАМН України»,
чл.-кор. НАМН України,
д-р мед. наук, професор

Голова профспілкової організації
ННЦРМ

Д.А.Базика

А.Л.Зайцева

« ___ » _____ 2016 року.

ДЕРЖАВНА УСТАНОВА
"ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ім. О.М. МАРЗЄЄВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ"

02660, м. Київ, вул. Попудренка, 50

тел./факс: 559 73 73, 513 15 28, E-mail: usch@usch.kiev.ua

22.03.16 № 11.4/652
на № від

Комітет з Державних премій
України в галузі науки і техніки

ДОВІДКА

про творчий внесок Павленко Тетяни Олександрівни у роботу на здобуття Державної премії
України 2016 р. в галузі науки і техніки

На час виконання роботи Т.О. Павленко посідала наступні посади: 1991-2000 рр. – наукові посади лабораторії радіоекології Наукового центру радіаційної медицини Академії медичних наук України; з 2000-2003 рр. – завідувача лабораторією Наукового центру радіаційної медицини Академії медичних наук України; з 2003 р. – завідувача лабораторією ДУ «Інститут гігієни та медичної екології ім. О.М. Марзєєва Національної академії медичних наук України»; з 2016 року – завідувача лабораторією радіаційного захисту ДУ «Інститут громадського здоров'я ім. О.М. Марзєєва Національної академії медичних наук України».

В межах представленої на здобуття Державної премії України 2016 р. в галузі науки і техніки роботи Т.О.Павленко є співавтором ряду науково-практичних досліджень щодо визначення існуючих доз опромінення населення територій, забруднених внаслідок аварії на ЧАЕС, а також дослідження щодо визначення та оцінки сприйняття населенням радіаційних ризиків, які виникли внаслідок аварії на ЧАЕС, та наукового обґрунтування програми науково-просвітницької роботи з питань радіаційних ризиків.

В рамках досліджень вперше були визначені існуючі дози опромінення населення від техногенно-підсиленних джерел природного походження в порівнянні з «чорнобильським» аварійним дозовим навантаженням. Проведено дослідження щодо сприйняття населенням радіаційних ризиків та встановлено, що 95 % населення вважає найбільшим ризиком для свого здоров'я «чорнобильську радіацію», внесок якої в сумарну дозу опромінення сьогодні складає менше 1 %. Результати досліджень довели необхідність та дозволили обґрунтувати вимоги до організації науково-просвітницької роботи з населенням як основного профілактичного заходу щодо зменшення впливу опромінення на здоров'я людини та профілактики онкозахворюваності населення.

На базі проведених досліджень вперше були науково обґрунтовані та запроваджені у практику радіаційного захисту регламенти до обмеження техногенно-підсиленних джерел природного походження, які повністю відповідають вимогам останньої Директиви 2013/59/Євратома та є підґрунтям для успішного виконання Постанови № 110-р Кабінету Міністрів України щодо плану дій з імплементації цієї Директиви в Україні.

Результати досліджень Т.О.Павленко в межах представленої на здобуття Державної премії України 2016 р. в галузі науки і техніки роботи викладено у 26 статтях у провідних фахових журналах, 5 статтях у реферованих міжнародних журналах Scopus та 4 національних нормативно-правових документах. Загальний індекс цитування публікацій, що надруковані в журналах Scopus, складає посилань 358, h-індекс склав 2,68.

Директор, академік НАМНУ, д.мед.н.,
професор

А.М. Сердюк

01021, Київ, вул. Шовковична, 12.
Тел.: (044) 255-71-07, Факс: (380 44) 255-76-96.
Ел.пошта: i-soc@i-soc.org.ua
Р/р 35211003000170 в УДК м.Києва. МФО 820019, код 02030293

12 Shovkovitchna str. 252021, Kyiv, UKRAINE.
Fax: (380 44) 255-76-96, tel.: (380 44) 255-71-07.
E-mail: i-soc@i-soc.org.ua
Account number: 35211003000170 in UST
Kyiv. MFO 820019, code 02030293

Комітет з Державних премій
України в галузі науки і техніки

ДОВІДКА

про творчий внесок ПРИВАЛОВА Юрія Олександровича у роботу на здобуття Державної премії України 2016 р. в галузі науки і техніки

На час виконання роботи Ю.О. Привалов посідав наступні посади: 1992 р. і дотепер – старший науковий співробітник відділу соціальної експертизи Інституту соціології НАН України; директор ЦСЕП Інституту соціології НАН України.

В межах представленої на здобуття Державної премії України 2016 р. в галузі науки і техніки роботи Ю.О. Привалов є спів керівником 15-річного моніторингового дослідження та керівником трьох грантових проектів з Чорнобильської тематики.

На підставі узагальнених даних моніторингового дослідження разом з д.е.н. Ю.Саєнко розробив методичні та методологічні засади моніторингу соціально-психологічних наслідків чорнобильської катастрофи за допомогою якого:

- з'ясовано механізм формування базових соціальних цінностей малих соціальних груп в посткатастрофічний період;
- доведено необхідність сегментованого та вибіркового принципу переселення постраждалих від катастрофи груп населення;
- формалізована модель соціального капіталу для інтенсифікації життєдіяльності громад на уражених територіях (II-а та III-а зони ураження)

Результати досліджень Ю.О.Привалова в межах представленої на здобуття Державної премії України 2016 р. в галузі науки і техніки роботи викладено у 12 статтях у фахових журналах та монографіях.

Заступник директора Інституту соціології
НАН України, член-кореспондент НАН України

М.О.Шульга

Національна академія медичних
наук України
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА
«НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
РАДІАЦІЙНОЇ МЕДИЦИНИ»
Центр, що співпрацює з ВООЗ
вул. Мельникова, 53,
м. Київ, Україна, 04050
E-mail: nncerm_doe@i.ua
тел. / факс (+38 044) 483-06-37,
483-72-40
Код ЄДРПОУ 04837835, ІПН 048378326146

National Academy of Medical Sciences
of Ukraine
STATE INSTITUTION
«NATIONAL RESEARCH CENTER FOR
RADIATION MEDICINE»
WHO Collaborating Centre
53, Melnikova str.,
Kyiv, UKRAINE, 04050
tel. / fax (+38 044) 483-06-37

«*ВК*» *Берегиня* 2016 р. № *08/252*
на № _____ від «» 2016 р.

Комітет з Державних премій України
в галузі науки і техніки

ДОВІДКА

про творчий внесок ПРИЛИПКО Валентини Антонівни у роботу "Соціально-психологічні наслідки Чорнобильської катастрофи. Моніторинг змін" на здобуття Державної премії України 2016 р. в галузі науки і техніки

У відповідності до оголошеного Комітетом з Державних премій України в галузі науки і техніки Національною конкурсу про подання на здобуття Державної премії України в галузі науки і техніки 2016 року Вчена рада Державної установи «Національний науковий центр радіаційної медицини Національної академії медичних наук України» пропонує кандидатуру доктора медичних наук, професора Прилипко В.А., завідувача лабораторії організаційно-медичних та соціальних проблем великих радіаційних аварій для висунення на здобуття вищезгаданої Державної премії за роботу "Соціально-психологічні наслідки Чорнобильської катастрофи. Моніторинг змін".

Прилипко В.А. 1948 р. народження, професор за спеціальністю «загальна екологія та безпека життєдіяльності» (2008), доктор медичних наук за спеціальністю «гігієна» (1999). На час виконання роботи В.А. Прилипко посідала наступні посади: 1991 р. – провідний науковий співробітник лабораторії соціологічних досліджень і громадської інформації Всесоюзного наукового центру радіаційної медицини АМН СРСР; 1994 – 2002 рр. завідувач лабораторії соціологічних досліджень. З 2002 р. – професор кафедри. 2004 – 2011 рр. – завідувач кафедри загальної екології та безпеки життєдіяльності Національного університету біоресурсів і природокористування України. З 2011 р. – завідувач лабораторії організаційно-медичних та соціальних проблем великих радіаційних аварій Державної установи «Національний науковий центр радіаційної медицини Національної академії медичних наук України».

У 1999 р. Прилипко В.А. захистила докторську дисертацію, яка присвячена вивченню комбінованої дії соціальних та гігієнічних факторів, обумовлених наслідками аварії на ЧАЕС, та їх пріоритетності у формуванні соціальної, психічної та фізичної компонент здоров'я населення, що проживало в зонах обов'язкового і гарантованого добровільного відселення, посиленого радіоекологічного контролю та переселеного в «чисті» регіони.

В межах представленої на здобуття Державної премії України 2016 р. в галузі науки і техніки роботи професор В.А. Прилипко є учасником програми моніторингового соціально-психологічного дослідження. Вона розробила методологію системно-структурного підходу до вивчення здоров'я працездатного населення радіоактивно забруднених територій та переселеного у післяаварійний період, де компонента соціально-психологічного моніторингу є складовою до вивчення медичних наслідків техногенно-екологічних катастроф радіаційного характеру. Це дозволило здійснити порівняльну оцінку соціального, фізичного самопочуття та психічного здоров'я населення, що мешкає на радіоактивно забруднених територіях і переселеного у післяаварійний період. За даними моніторингового дослідження: визначено

значимість впливу соціальних і психогенних факторів на формування здоров'я постраждалого населення в динаміці післяаварійного періоду: встановлено причинно-наслідкові зв'язки між дією соціальних факторів і самооцінками стану здоров'я, психічним станом, захворюваністю окремими нозологічними формами. Доведено роль якості, функцій і ефективності управлінських рішень, а також недосконалої інформаційної стратегії у формуванні соціально-психологічної напруги та здоров'я населення. Обґрунтовано та розроблено методологічні основи системи інформаційного забезпечення, модель схеми і критерії ефективності інформування населення.

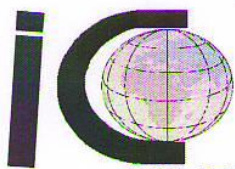
Професор Прилипко В.А. показала, що орієнтації, установки і поведінка населення, що мешкає на радіоактивно забруднених територіях, спрямовані на збереження здоров'я, визначаються суб'єктивними оцінками екологічної та радіаційної ситуації, уявленням про отримані дози опромінення, відсутністю необхідного інформаційного забезпечення з проблеми та соціально-економічними чинниками (рівень добробуту, благополуччя і т.п.). Нею встановлено, що у репродуктивні установки найбільший внесок у загальну дисперсію умов вносить екологічно-соціальний фактор (ймовірний негативний вплив на наслідків) при цьому ієрархія життєвих цінностей населення радіоактивно забруднених територій не змінюється: «здоров'я», «діти», «сімейне благополуччя». За даними моніторингових досліджень структурних взаємозв'язків життєвих цінностей з використанням факторного аналізу встановлено, що в останні роки перший фактор об'єднує в собі усі цінності-цілі, але майже не виділяє головної. Це вказує на невизначеність не тільки у розпорошеності цілей у житті людини, а й засобах, завдяки яким ці цілі повинні будуть досягатися.

Професором Прилипко В.А. на основі отриманих даних розроблено та видано ряд методичних документів з питань соціально-психологічної адаптації та організаційних принципів охорони здоров'я в умовах аварії на ЧАЕС, які було використано при внесенні змін до Закону України «Про соціальний статус та соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», при підготовці Національних доповідей України (2001; 2006, 2011), були прийняті до застосування при підготовці пропозицій КМ України, НКРЗУ з проблем переселення жителів радіоактивно забруднених територій, використовувалися органами виконавчої влади і місцевої адміністрації, управліннями при прийнятті управлінських рішень щодо ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. Результати науково-практичної діяльності професора Прилипко В.А. постійно надаються до НАМН України, МОЗ України, використовуються органами виконавчої влади і місцевої адміністрації, управліннями при прийнятті управлінських рішень щодо ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС та при розробці планів реагування на випадок надзвичайних ситуацій на АЕС.

Основні результати досліджень професора Прилипко В.А., в межах представленої на здобуття Державної премії України 2016 р. в галузі науки і техніки роботи, викладено в 11 монографічних виданнях, у 32 статтях у фахових журналах, у 48 статтях в наукових збірниках, у 14 організаційно-методичних документах та використано у науково-педагогічній діяльності при підготовці 7 посібників, 5 підручників та галузевих стандартів вищої освіти для ВНЗ III-IV рівнів акредитації. Загальна кількість друків з проблеми 178. В наукометричній базі PubMed Прилипко В.А. має 10 посилань; SCOPUS Preview — 5; h-індекс (індекс Хірша) — 1; у Google Scholar має 72 посилання, і h-індекс 5.

**Генеральний директор ННЦРМ,
чл.-кор. НАМН України,
д-р мед. наук, проф.**

01021, Київ, вул. Шовковична, 12.
Тел.: (044) 255-71-07, Факс: (380 44) 255-76-96.
Ел. пошта: i-soc@i-soc.org.ua
Р/р 35211003000170 в УДК м.Києва. МФО 820019, код 02030293

12 Shovkovitchna str. 252021, Kyiv, UKRAINE.
Fax: (380 44) 255-76-96, tel.: (380 44) 255-71-07.
E-mail: i-soc@i-soc.org.ua
Account number: 35211003000170 in UST
Kyiv. MFO 820019, code 02030293

Комітет з Державних премій
України в галузі науки і техніки

ДОВІДКА

про творчий внесок СОБОЛЄВОЇ Наталі Іванівни у роботу на здобуття Державної премії
України 2016 р. в галузі науки і техніки

На час виконання роботи Н.І.Соболева посідала наступні посади: з 1992 р. – завідувач сектором проблем масової свідомості відділу соціальної психології Інституту соціології НАН України; з 1996 р. – старший науковий співробітник відділу соціальної психології; з 2009 р. – провідний науковий співробітник відділу соціальної психології.

В межах представленої на здобуття Державної премії України 2016 р. в галузі науки і техніки роботи Н.І.Соболева брала участь в розробці програми довготривалих досліджень соціально-психологічних наслідків Чорнобильської катастрофи та інструментарію моніторингового дослідження, була керівником окремих тем та відповідальним виконавцем.

З 1992 року і по теперішній час Інститут соціології Національної академії наук України проводить систематизовані дослідження "Соціально-психологічні наслідки Чорнобильської катастрофи. Моніторинг змін". Унікальність моніторингу СПНЧ у тому, що, на відміну від традиційного техно-економічного та екологічного підходу до аналізу наслідків техногенних аварій чи катастроф, у центр ставляться людина та соціальна спільнота. В ході дослідження соціо- та психотравмуючих впливів наслідків Чорнобильської аварії на різні категорії потерпілих була сформульована гіпотеза про становлення в масовій свідомості особливого типу «постчорнобильського мислення». Істотною його характеристикою є здатність служити довготривалим стресогенним чинником, що зумовлює свого роду «корекцію» всієї картини світу, відношення до життя і суб'єктивних оцінок різних її сторін і найважливіших життєвих подій, адаптаційних здібностей і поведінкової активності потерпілого населення.

На підставі узагальнення моніторингового дослідження соціально-психологічних наслідків Чорнобильської катастрофи:

– визначено, що психотравмуючий вплив Чорнобильської аварії на життя і свідомість населення України залишається довгостроковим і стійким стресогенним фактором, попри те, що з часом він переходить переважно в латентну форму на тлі актуалізації інших суспільних проблем.

Й для безпосередньо потерпілих в результаті аварії на ЧАЕС, й для інших категорій населення нашої країни Чорнобильська катастрофа залишається сталим фактором високої суб'єктивної значущості, тобто соціальні наслідки цієї аварії продовжують впливати негативним чином на соціальне самопочуття і психологічний стан усього населення України. Наслідки Чорнобильської катастрофи, основними показниками яких є хронічне погіршення фізичного і психологічного здоров'я населення України, знижене соціальне самопочуття, соціально-психологічна дезадаптація і дестабілізація поведінки і свідомості людей, в значній мірі змінили спосіб життя і картину світосприйняття потерпілих. Поступовий спад значущості чорнобильської проблеми в настоянний час обумовлений зовсім не успішним ходом боротьби з наслідками катастрофи, а актуалізацією інших суспільних проблем. В умовах соціальної, економічної й політичної криз, в умовах війни, що продовжується на Сході України, страхи відносно чорнобильських наслідків пішли в тінь на тлі страхів із приводу зростання цін,

безробіття, не виплати зарплат, пенсій тощо, напад зовнішнього ворога на Україну, а також таких страхів, як голод та холод в квартирі.

– виявлено, що соціально-психологічні наслідки Чорнобиля мають власну специфіку, оскільки зачіпають сфери свідомості, соціального самопочуття та соціальної активності постраждалих, істотно трансформуючи їх спосіб життя, соціальні орієнтації та поведінку.

Інтегральною особливістю, яка характеризує індивідуальну і суспільну свідомість потерпілих, є укорінений "синдром жертви", який, за даними наших досліджень, залишається значимим фактором, що детермінує підвищений рівень тривожності, низький рівень адаптаційної активності, високий рівень розчарування в людях, невіру у власні сили і в краще майбутнє у представників певних категорій населення.

Цей і цілий ряд супутніх соціально-психологічних синдромів, пов'язаних з катастрофою тридцятирічної давності, до сих пір не вдається подолати ні медичними засобами, ні матеріальними компенсаціями, ні реабілітацією довкілля. Суб'єктивний негативуючий чинник, яким виступає відчуття себе "жертвою" аварії зумовлює підвищену незадоволеність різними аспектами життя, яка певною мірою незалежна від об'єктивного стану речей, а внутрішня негативна установка на сприйняття сучасного стану речей у цілому вище, ніж реальний рівень особистісних негараздів.

В ході досліджень була зафіксована наявність досить значної (близько 20%) за розмірами та усталеної в часі групи потерпілого населення з розвиненим синдромом "жертви" аварії. Представники цієї групи потерпілих вважають, що Чорнобильська катастрофа непоправно скалічила їхнє життя, визнають себе і своїх дітей жертвами на все життя. Ця група потребує спеціальної психологічної допомоги, яка б змогла знизити рівень соціальної та психологічної дезадаптованості цих людей і повернути їм відчуття осмисленості й особистісної значущості життя.

– доведено, що рішення проблеми Чорнобиля в її соціально-психологічному вимірі полягає в площині розвороту свідомості людей від переживання минулого у напрямі майбутнього, переорієнтації на активні моделі поведінки і життєдіяльності та пошук ефективних життєвих стратегій в посткатастрофічних ситуаціях.

Дослідження сприйняття наслідків катастрофи і її проєкцій в майбутнє в масовій і індивідуальній свідомості, а також вивчення детермінованих Чорнобилем змін в образі життя і світогляді людей переконливо продемонстрували, що помилково зводити соціальну політику ліквідації наслідків виключно до соціальної допомоги. Серед основних завдань подолання наслідків катастроф, подібних Чорнобилю, актуалізація найважливіших соціально-психологічних резервів потерпілих людей для повноцінної життєдіяльності їх в якості активних, відповідальних і орієнтованих на майбутнє членів суспільства є одним з найефективніших засобів вирішення суспільних проблем такого типу.

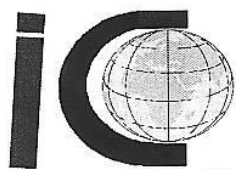
Загальний психологічний стан населення, особливо того, яке проживає на забруднених територіях, незважаючи на значний проміжок часу, що відділяє нас від аварії, залишається під впливом особливої стресової домінанти подовженої дії. У масовій та індивідуальній свідомості вона узагальнено представлена як "наслідки аварії на ЧАЕС". Події 2011 року на Фукусімі показали, що від такого роду катастроф не застрахована жодна країна світу, навіть високорозвинена. У 2015 році на запрошення вчених Фукусімського університету (Японія) Соболева Н.І. брала участь у міжнародній конференції "Фукусіма – Чорнобиль", де були презентовані результати багаторічних досліджень соціально-психологічних наслідків Чорнобильської катастрофи (International conference "Fukushima-Chernobyl" (25-26 March 2015), Fukushima University, Japan. "Long Echo of Chernobyl: the psychological effects of the Chernobyl accident" – Presentation at the conference.)

Результати досліджень Н.І.Соболевої в межах представленої на здобуття Державної премії України 2016 р. в галузі науки і техніки роботи викладено у 16 статтях у фахових журналах. Загальний індекс цитування публікацій складає 98, h-індекс = 5 (згідно баз даних google scholar).

Заступник директор Інституту соціології
НАН України, член-кореспондент НАН України

М.О.Шульга

01021, Київ, вул. Шовковична, 12.
Тел.: (044) 255-71-07, Факс: (380 44) 255-76-96.
Ел. пошта: i-soc@i-soc.org.ua
Р/р 35211003000170 в УДК м. Києва. МФО 820019, код 02030293

12 Shovkovitchna str. 252021, Kyiv, UKRAINE.
Fax: (380 44) 255-76-96, tel.: (380 44) 255-71-07.
E-mail: i-soc@i-soc.org.ua
Account number: 35211003000170 in UST
Kyiv. MFO 820019, code 02030293

Комітет з Державних премій
України в галузі науки і техніки

ДОВІДКА

про творчий внесок ЧЕПУРКО Гульбаршин Іскаківни у роботу на здобуття Державної премії України 2016 р. в галузі науки і техніки

На час виконання роботи Г.І.Чепурко посідала наступні посади: 1992 р. – молодший науковий співробітник відділу ринкової економіки Інституту соціології НАН України; 1993 р. – науковий співробітник відділу ринкової економіки; 1999 р. – в.о.старшого наукового співробітника відділу соціальної експертизи; 2003 р. – старший науковий співробітник відділу соціальної експертизи; 2006 – провідний науковий співробітник відділу соціальної експертизи; з 2015 р. – завідувач відділу соціальної експертизи.

В межах представленої на здобуття Державної премії України 2014 р. в галузі науки і техніки роботи Г.І.Чепурко є співавтором програми моніторингового дослідження (разом з Ю.І.Саенко) соціально-психологічних наслідків Чорнобильської катастрофи.

Г.І. Чепурко (разом з Ю.І.Саенко, Ю.О. Приваловим) розробила теоретико-методологічні принципи дослідження соціально-психологічних наслідків Чорнобильської катастрофи, а саме способу та рівня життя різних соціальних груп потерпілих від Чорнобильської аварії за такими блоками соціально-економічних, соціально-культурних та соціально-психологічних характеристик: соціально-економічні умови; спосіб та рівень життя; соціально-психологічний стан; стан здоров'я, стан екологічної свідомості, соціально-культурні орієнтації; моделі виживання (способи облаштування та організації повсякденного життя); стратегії життєдіяльності; способи соціальної реабілітації; система соціального захисту; система соціально-психологічної допомоги потерпілим від надзвичайних ситуацій та критичних інцидентів, інформаційно - культурна сфера (культура безпеки).

З метою впорядкування, систематизації та узагальнення цих суб'єктивних даних (результатів опитувань населення) для всіх категорій потерпілих були встановлені такі аналітичні критерії, що виступають як засадові у аналізі даних соціологічних досліджень:

– Визначними для описання умов життя потерпілих з огляду на необхідність їхньої реабілітації є не об'єктивно-оцінковий, а суб'єктивно-самооцінковий підхід до окреслення життєво важливих факторів; особлива увага приділяється соціальним ризикам в самооцінках людей.

– Допоміжними орієнтирами для окреслення ситуацій потерпілих є статистичні дані, які використовуються для порівняння.

– Найбільш значущими вважаються інтегративні показники умов життя потерпілих, сформовані на основі узагальнення детальної багатоаспектної оцінки.

– Увага приділяється динаміці змін в життєвих ситуаціях як вагомому показнику дійовості/недійовості здійсненої, чинної на певний момент часу соціальної політики щодо потерпілих.

В результаті узагальнення результатів дослідження соціальних наслідків чорнобильської катастрофи були зроблені такі висновки:

– Дослідження самооцінок соціально-психологічного стану, установок та очікувань, а також життєвих ситуацій та актуальних проблем потерпілих продемонструвало відсутність сталого покращання в їхньому житті. Серйозне погіршення здоров'я потерпілих та їх дітей

поступово і неухильно поглиблюється, що змушує їх давати адекватні (на рівні рангових) оцінки ризику впливу радіологічного фактору на здоров'я, а відтак, невітно оцінювати майбутнє з боку самопочуття та захворюваності. Часткове, неповне усвідомлення мешканцями уражених зон міри забрудненості територій супроводжується слабкою поширеністю серед них на забруднених територіях практики застосування медико-профілактичних та оздоровчих засобів, а також ризикознижуючих способів хазяйнування. Ризикогенність соціальної сфери потерпілих полягає в недостатності допомоги з боку медиків, невідповідних управлінських рішень, малої участі інших фахівців у реальному зниженні небезпеки. Ризикогенність економічної сфери життя потерпілих – це не тільки їхня бідність та відсутність робочих місць в уражених регіонах, але й економічно негативно обумовлена якість харчування, лікування, оздоровлення, і спосіб життя в цілому. Крім того, очевидно відсутня достатня інформаційно-освітня структура для ризикозниження потерпілих.

– Що стосується моделей життєдіяльності постраждалого населення в цілому, то більшість вдається до пасивної, спрощеної поведінки очікування: не вживаючи засобів самопомоги, – свідомо чи несвідомо занижує суб'єктивні самооцінки свого стану, аби не втратити хоч і малу, але у повсякденному вимірі – суттєву соціальну (тобто матеріальну) допомогу.

– Існує гостра потреба реформування парадигми та системи соціальної політики стосовно поставарійних проблем Чорнобилю та інших катастроф.

– Соціальний захист потерпілих повинен мати “потрійну адресність”: по-перше враховувати категорію потерпілих (інваліди, ліквідатори, населення, евакуйоване, переселене і яке проживає в зонах радіаційного забруднення); по-друге, враховувати стан домогосподарства та сім'ї; і по-третє, соціально-психологічний стан потерпілих. Це дасть змогу надавати комплексну допомогу окремому постраждалому, а також членам його родини.

У 2015 році на запрошення вчених Фукусімаського університету (Японія) Чепурко Г.І. брала участь у міжнародній конференції “Фукусіма – Чорнобиль”, де були презентовані результати багаторічних досліджень соціально-психологічних наслідків Чорнобильської катастрофи (International conference “Fukushima-Chernobyl” (25-26 March 2015), Fukushima University, Japan. “Long Echo of Chernobyl: the psychological effects of the Chernobyl accident” – Presentation at the conference).

Доповідь щодо результатів багаторічних моніторингових досліджень соціально-психологічних наслідків Чорнобильської катастрофи була представлена на Парламентських слуханнях 16 березня 2016 року (Доповідачі: Чепурко Г.І., Соболева Н.І.).

Результати досліджень Г.І. Чепурко в межах представленої на здобуття Державної премії України 2016 р. в галузі науки і техніки роботи викладено у 17 статтях у монографіях та фахових виданнях.

Заступник директора Інституту соціології
НАН України, член-кореспондент НАН України

М.О.Шульга